

kakoršno nahajamo pri Nemcih govorečih na pr.: *Vor- und Nachmittags, während und nach der Schule*. Pravi Slovenec ne poreče: do- in popoldne, v in po šoli, ampak: dopoldne in popoldne, v šoli in po šoli. A takemu, ki se drži samo nemške navade, ne premišluje, kaj piše in kakó piše, utegne ulti celo „pred in po šoli“, da-si pred in po različen padež za sabo imevata. Tako stoji v neki knjigi: „Torej naj bo dovolj vode v ali blizu kleti“ (namesto: dovolj vode v kleti in blizu nje). Ako nekateri zametujejo že tako skrajševanje, kakor je v stavku: „Ne vem, bodem li Vam mogel pisati *ali ne*“ ter rajši pišejo: „Ne vem, bodem li Vam ali ne bodem mogel pisati“, — kaj da rečemo še le o stikanji predlogov z veznikoma: *in, ali*? Take pisave se je torej kaj skrbno ogibati.

10.

Za „*Element*“ nahajamo v češkem jeziku: živeli, živla, v poljskem pa *żywiol, żywiolu* že v spisih iz XVI. veka, in iz češčine so to besedo, — ki je nima Vukov srbski niti Miklošičev staroslovenski slovar (staroslovenščina in ruščina pozná za „*Element*“ tujko: stihija), — Hrvatje že davno sprejeli ter pišejo: živeli, življa, življu itd. in mi jih v tem posnemamo. Nekateri pa rajši sklanjajo besedo živeli, kakor da ji je e nepremeljiv, živeli, živelja; vendar se meni češko-hrvatsko sklanjanje zdi biti vrednejše priporočila, enkrat že z ozirom na Hrvate, in drugič tudi zato, ker je slovenskim ustom nekako primernejše; torej: živeli, življa, živli itd. kakor zubelj, zublja.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Zapravljivost pri Turškem sultanu.* *) V nekem pismu, ki ga je spisal sin iz Ofenheimove pravde znane Brassey-a, in katero je unidan razglašeno bilo, beremo o potratu in zapravljivosti na dvoru sultanovem to-le: Dohodki vsakoletni z dokladami Turškega sultana znašajo nad 20 milijonov goldinarjev; povsod na bregovih Bospora ima večidel krasnih palač in kioskov po milji saksebi na kupe. Za kosilo, pri katerem zmiram sam sedi, ima pripravljenih 94 skled, pa še v 10 družih palačah je kosilo pripravljeno za nj, ko bi se mu poljubilo, kje drugod obedovati. Konj ima 800, bab pa 700, 350 služabnikov in skopec mu je na službo. Za to strašansko gospodarstvo zakoljejo vsako leto 40.000 volov; vrh tega ima 200 ovac na razpolaganje, 100 jagnjet, 10 telet, 400 kokoši, 100 parov golobov in 50 mladih gosek. — Med tem ko sultan tako grozno zapravlja, pa po več deželah njegovega cesarstva ljudstvo lakote umira. Taka je na svetu!

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Dalje.)

„Pa ste vendar vzeli bankovce seboj?“

„Najprej sem jih hotel nazaj dati, pa skušnjava je bila za-me prevelika. Vzamem jih in jamem spravljati med ljudi, zlasti po sejnih, katere sem pridno obisko-

*) Sultan je arabska beseda in po naše pomeni vladar.

val. Spečal sem onih sto in prinesel Jonasu 500 gold. za-nje, potem sem dobil jih še sto —“

„Katerih ste pa le trideset spečali,“ opomnim jaz, kajti zdaj mi je znano, kaj pomeni na onem lističu tisti „U.“, namreč učitelj.

„Spečal sem jih 70,“ odgovori učitelj.

„Kako pa, da stoji na tem listu le 30?“

„Ker jih je 40 prav za prav spečal krčmar, ki je bil tretji v zvezi. To vam bom brž razložil. Nekega dne — tega je že čez pol leta — sedim v posebni sobi pri krčmarju, kar pride Linar in praša krčmarja, če mu more štiri stotake zdrobiti. O, se bo že dobilo, odgovori ta in pride k meni. Imate kaj pri sebi? me praša, kar bom spečal, bova delila? Jaz mu dam desetake, katerih sem bil ravno prejšnji dan dobil od Jonasa zopet sto, in on gre v prvo sobo. Radoveden, kako bo naredil, gledam jaz skoz linico in vidim, kako krčmar našteje iz svoje listnice 40 desetakov, katere dá potem Linarju, ki jih zopet prešteje in vsacega proti oknu pogleda, da bi se prepričal, če so vsi pravi. Ko se je tega prepričal, jih zadovoljen zloži skup, dá krčmarju iz svoje listnice štiri stotake in vtakne kupček desetakov v njo.“

„Kako da jih Linar, ki je, kakor pravite, vsacega posebej proti oknu pogledal, ni za ponarejene spoznal?“ prašam jaz, ker se mi čudno zdi, kar mi učitelj pravi.

„Ker so bili vsi dobri,“ odgovori učitelj.

„Dobri? Kako pa je Linar vendar prišel k ponarejenim?“

„Med tem časom, ko je Linar segel po žepnico in jemal stotake ž nje, je zamenil krčmar naglo kúpec pravih desetakov, ki so na mizi ležali, s ponarejenimi in Linar, ki tega ni zapazil, ker se je zopet proti oknu obrnil, je spravil potem ponarejene mesto pravih ter odšel misleč, da ima prave. Krčmar je na to prišel k meni in mi dal zadovoljno se smejaje tri stotake, enega pa je obdržal za se. Od teh treh je potem Jonas dobil dva, meni je pa ostal eden.“

„Vi ste vse to vedeli,“ pričnem jaz, in videli tudi, da je bil Linar ne le goljufan, ampak tudi zaprt, pa ste vendar molčali tako dolgo?“

„Molčal sem,“ odgovori učitelj z zamolklim glasom, „iz dveh vzrokov. Prvič me je motil denar, drugič pa tudi dokazov nisem imel, kajti krčmar in Jonas bi bila vse vtajila. Saj je bila hišna preiskava pri krčmarju zastoj.“

„Kdo pa je ono škatljico s ponarejenimi bankovci pod streho za dimnik Linarjeve hiše spravil? Kajti na ta način Linar tudi za te ni vedel.“

„To je storil Jonas sam. Ker se hiši skup tiščite in zid ni predebel, je skopal luknjo va nj, katero je potem zopet zadelal, ko je škatljico za dimnik skril. To sem zvedel po krčmarji in tudi sodnija bi bila lahko našla sled, če bi bila bolj natanko preiskovala; saj se mora na zidu še poznati, če prav ga je Jonas pobelil. Vse to se je zgodilo v viharji noči, ko se ropot ni mogel slišati.“

(Dal. prih.)

Naši dopisi.

Iz Senožec 21. sušca. (Na znanje.) Sl. centralni odbor c. kr. kmetijske družbe Kranjske nam je 1872. in 1873. leta raznega gozdnega semena podelil, iz katerega imamo mnogo prav lepo izrejenih čvrstih rastlik razdeliti, namreč okoli 400.000 dve- in do 400.000 triletnih črnih borovcev (*pinus austriaca*), okoli 300.000 belih borovcev (*pinus sylvestris*), do 10.000 triletnih primorskih borovcev (*pinus maritima*), do 10.000 smrek (*pinus picea*) in do 5000 triletnih murb (*morus*

alba). Razdeljitva bo na kraji setevnice na spašniku „Curek“ četrte ure od Senožeč prihodnji mesec brezplačna. Dan razdelitve se bo v „Novicah“ prihodnjič objavil. — Kdor želi kaj od teh drevescev dobiti, naj se pri podpisaneu ustmeno ali pismeno do 3. aprila t. l. oglasi. Triletna drevesica se bodo najprvo razdelila.

Kmetijska podružnica v Senožečah.

Jožef Zelen.

Iz Nemške Loke na Kočevskem 14. sušca. (*Javna zahvala.*) Slavna c. k. kmetijska družba je podarila tukajšnji občini 50 gold. za napravo šolske drevesnice, šoli pa vrtnarsko orodje, ter je tako pripomogla, da je šola dobila lepo in priročno drevesnico, iz katere bodo tukajšnji kmetje dobivali lahko dovolj in dober kup sadnega drevja. Zato podpisani krajni šolski svet c. k. kmetijski družbi očitno zahvalo izreka.

Leopold Abram,
učitelj.

Jože Göstl,
predsednik.

Andr. Mantel, svetovalec.

Iz Ljubljane. (*O zadevi volitev v mestni odbor*), ki bodo 4., 5. in 7. aprila in v katerih se bode skupaj 10 odbornikov volilo (20 ostane starih v odboru), se je na poziv odbora političnega društva „Slovenija“ preteklo nedeljo sešlo nekoliko narodnih volilcev v čitalnični dvorani, ki so se razgovarjali posebno o 2 vprašanjih: 1. ali volimo letos ali ne, 2. kateri možje naj bi se nasvetovali prihodnji več skupščini volilcev? Večina v nedeljo pričujočih volilcev je bila za to, naj opustimo 5letno zdrževanje od volitev, čeravno se je priznalo, da, če bi tudi z vsemi 10 kandidati predrli nemškutarsko falango, cesar se pa pri sedanjem volilnem redu nikakor ni nadjati, bi vendar v odboru še zmirom 20 „liberalcev“ nasproti stalo 10 narodnim zastopnikom. — O drugem vprašanju so se imenovali nekateri možje, ki naj bi se nasvetovali za kandidate prihodnjemu zboru volivcev. Pri tem izbiranju se je med drugim povdarjala posebna potreba takih mož, ki imajo moč besede, kedar pridejo v obravnavo predlogi nasprotne stranke taki, ki imajo pred očmi bolj denarno podporo — „nordpolfahrerjev“ kakor pa revščino domačih! Samo nasprotno tiho glasovanje v takih primerljajih pa ne pomaga nič, ker sklepi se delajo po večini glasov; v taki družini je treba le nabrusiti meč govora, ki mestu zunaj zbornice kaže sklepe tiste stranke, ki si je na svoj prapor zapisala „Fortschritt“ noter do „severnega tečaja“ in pa „Freiheit“ po Bismarkovih ukazih.

Ker je bil omenjeni prvi shod le pripravljen zbor, zato se je sklenilo, naj se skliče kmalu druga skupščina volilcev, ki definitivno reši obojno vprašanje, in to tem več, ker od sposobnih kandidatov je odvisen izid volitev in kolikor toliko uspešno delovanje izvoljenih. Ta shod bode tedaj jutri, v četrtek, ob 11. uri dopoldne v dvorani čitalnični. Želeti je tedaj, da v to skupščino pride prav veliko volilcev.

— (*Volitev deželnega poslanca na Notranjskem 3. aprila*) se bode po došlih nam poročilih izvršila soglasno, ker tudi volivci, ki bi bili radi gosp. Debevca imeli, bodo po odpovedi njegovi vsi volili gosp. Petra Grasselli-a, in tako je prav. — Kaj pa nemčurji? Ker si ne upajo s kandidatom očitno na dan, rijejo kakor krti pod zemljo; al Kras ima trda tla, in zato je po njem zapaziti le malo krtin; ko pa so unidan krtine razbricali, našli so spodej čudno prikazen — g. Muleja, glasovitega barantača Vrhniškega! Narodni Notranjci pa so križice djali na krtine nemčurske z napisom: „naj v miru počiva“!

— (*Iz seje deželnega odbora 20. marca.*) Sporočilo deželnega glavarja, da je bil od cesarja potrjen bolnišnični vodja profesor dr. Valenta 20. t. m. po zastop-

nikih deželnega odbora in deželne vlade v to dostojanstvo vpeljan, vzelo se je na znanje. — Sklenilo se je, da se oskrbni stroški za prisiljence v deželni prisilni delalnici od 1. aprila t. l. povekšajo od 42 na 50 kr. — Pretresal se je proračun zemljiške odveze za leto 1876 s potrebščino 630.962 gld. in s dohodki, v katere je že všteta 20% priklada na direktne davke in na vžitnino z 412.556 gld. 80 kr., toraj s primanjko 218.405 gld. 20 kr. Sklenilo se je, da se na čas deželnega zborovanja sklicani enketi stavijo zaradi prememb v občinski postavi in zaradi vpeljanja glavnih občin sledeča načelna vprašanja: 1) Ima li ostati delokrog občin nespremenjen kakor je? 2) Ali naj se spremeni samo v izročenih opravilih ali tudi v lastnem področju? 3) Ali naj se izročen delokrog tako spremeni, da se občinam vsa ali le nekatera od vlade izročena opravila politične službe odvzemo, ali pa, da se v načelu sprememba obmeji na to, da se občinam za izročena vladna opravila daje odškodovanje in kako? 4) Ali naj se spremeni lastni delokrog občin na ta način, da se nekatera opravila dosedanjega lastnega občinskega področja izroče državi upravi, in katera opravila naj bi se izročila? 5) Ali naj se zgodi sprememba lastnega občinskega delokroga po tem načinu, da bi občine nekatera opravila, ki jih zdaj opravljajo v lastnem področju, vprihodnje opravljale le v izročenem področju? 6) Kako naj bi se potem občine podredile v teh opravilih nasproti deželnemu odboru in nasproti cesarskim oblastvom, in posebno, kako naj bi se uredile v policijskih rečeh stopinje za pritožbe na cesarska oblastva? 7) Kako stališče naj se dá podžupanijam (soseskam) in kako naj se obmeji njihovi delokrog nasproti občinam (županijam) in ali se ima podobčinam še kaj družih opravil odkazati nego gospodarstvo premoženja svoje podobčine? 8. Ali naj se postavijo glavne občine po združbi sedanjih občin kot podobčin v novo občinsko postavo in postavodavstvo? 9) Kaka zastopstva naj dobijo podobčine? 10) Katera oblika naj se priporoči deželnemu zboru pri dotičnih sklepih? ali morebiti resolucija, da bi se naznanila vladi v prevdarek pri reorganizaciji politične uprave?

— (*Prof. dr. Valenta*), potrjen od cesarja za stanovitnega vodjo deželne bolnišnice, je bil v soboto slovesno vmesten v to službo, katero že veliko let provizorno s pohvalo opravlja.

— (*Deželna komisija za konjerejo*) je v zadnji seji sklenila, da po dovoljenji sl. ministerstva kmetijstva se razdeli 5 žebcev Pincgavskega plemena po Gorenskem tako, da pride žebec z imenom „Jurij“ v Praprotno Polico Šenčurske občine, — žebec z imenom „Rečič“ na Selo občine Vodiške, — žebec „Storšic“ v Žerovnico občine Brezniške, — žebec „Kok“ pride blizu Železnikov, — žebec „Fant“ pa v Pristavo poleg Tržiča. Ako se kupi še en Pincgavec, pride kot tretji plemenjak v Bohinj. — 3. dan prihodnjega meseca, dopoldne 10 uro, je komisija odločila za ogled in preiskavo 3 žebcev, ki se imajo zaradi nakupa pripeljati na kovaško šolo na spodnjih Poljanah v Ljubljani. — 19. julija t. l. se bodo v Selu poleg Ljubljane izvržili tisti cesarski žebci, ki nikakor niso več za pleme. — Gosp. Seunigu, udu deželne komisije, je naročeno bilo, da ogleda onih 28 žebcev Pincgavskega plemena, ki jih na Gorenskem imajo posamesni gospodarji. — V Ribnico je prišel žebec Lipiškega rodú, žebec „Sir Etbin“ po imenu pa kot drugi plemenjak v Grm poleg Novega mesta.

— (*Laib. „Tagblatt“*) je te dni svetu oznanil novico, da so usmiljene sestre, ki oskrbujejo našo deželno bolnišnico, v Kravji dolini kupile hišo s zemljiščem, ki je bila po eksekutivni dražbi za 11.500 gld. prodana. Gledite — piše Špitalarjev list — ki se

na „maternice“ kaj dobro zastopi — to je „ein Ableger des Grazer Mutterhauses“ in kmalu dobimo nov kloster v Ljubljani!“ Drugi pa so za „Tagblattom“ kričali: „no, zdaj saj vidite, kako si sestre žepe polnijo z deželnim denarjem, da si kupujejo že tudi tukaj hiše!“ — Vse pa je laž! „Tagblattovci“ so slišali nekaj, pa ne vedo, kaj in kako. Sestre niso nič kupile, in če bi tudi denarja imele, po pravilih svojega reda si nič ne smejo kupiti v svojo lastnino. Kupljena pa je bila od druge strani ona hiša, in mi bi le želeli, da se vresniči preblagi namen, ki ga imajo dotični človekoljubi, kajti, ako se to zgodi, doide naši deželi neprecenljiva dobrota — hiša namreč za revne boleha vce (Siechenhaus).

— (*Škandal v šoli za obrtnijske učence.*) Profesor Knappitsch (Knapič) na tukajšnji realki je po rodu sicer Slovenec, rojen na spodnjem Koroškem, a vendar je hud sovražnik vsega, kar je slovensko, in zlasti Kranjce na vsa usta grdo obrekuje, kjerkoli se mu prilika za to ponudi. Vrh tega pa je še na vso moč surov in zarobljenega obnašanja, kar je pokazal ponedeljek preteklega tedna v šoli za obrtnijske učence. Bral je namreč imena učencev, da bi zvedel, koliko jih ni nazočil, in ko so nekateri izmed njih, ki ne umejo nemščine, odgovarjali „tu“ in „tukaj“, jim jezno ukaže, da se mora vsak s „hier“ oglasiti. Ko pa vkljub temu nek fant vendar-le oglašil se s „tukaj“, se profesor ki-peče jeze zakadi v-a-n-j in na vsa usta kričeč: „Ich werde Ihnen das „tukaj“ schon austreiben, Sie krainerischer L....b“ zgrabi ga ter mu založi par za-ušnic. Al to še ni zadosti, marveč ko fant po njegovem ukazu beži iz šole, se spusti do vrat za njim, da bi mu dal brco z nogo, pa ga ni več dosegel, ker je bil fant uren. Se ve da je ta surovost in nespodobnost vzbudila pri drugih fantih glasno nevoljo, jeli so godrnjati in teptati z nogami. Zato jih je pa olikani(?) nemški „profesor“ tituliral s priimki, kakoršni se slišijo le med najsurovejšo neomikano druhalijo. To je resnična dogodka. — Mi se zdržimo vseh družih opazek tukaj in prašamo le: Ali se bo pričela zoper tega „odgojitelja mladine“ disciplinarna preiskava? Ali moramo res mi Slovenci in naši otroci trpeti vsake surovosti prenapetih ultranemčurskih profesorjev? Pričakujemo pa na vsak način, da bo ta zagrizeni ponemčenec kmalu premeščen med Nemce kam, kjer ga narodnost slovenska ne bo v oči zbadala, kakor purana rudeče platno. Naj potem nemške otroke tako odgojuje, če mu jih bodo pustili, mi pa in naši otroci take „omike“ ne potrebujemo.

— (*O čudnem oskrbovanji Šenčurskega poštarja Maselna*), ki je bilo v 4. in 7. listu „Novic“ očitno grajano, je c. k. poštno vodstvo v Trstu z dopisom od 12. dne t. m. št. 2462 vredništvu naznanilo, da je ono dogodbo, ki so jo „Novice“ grajale, natanko preiskavati dalo. Ta preiskava je razodela to, da se je Masel s tem izgovarjal, da je zaradi drugih opravil izročenih mu 100 gl. založil in potem na pošto v Št. Vid poslal. Zarad tega očitne graje vrednega postopanja je poštno vodstvo tako ostro prišlo Maselna, da se kaj tacega menda ne bode več prigodilo. — Mi smo sl. poštному vodstvu v Trstu hvaležni, da v časnikih razodetih pritožeb zoper nemarne poštarje ne prezira, Šenčurskemu poštarju Maselnu, iskrenemu prijatelju Kranjskega c. k. okrajnega glavarja Derbitscha, pa priporočamo, naj bi se v prihodnjič svoje poštne dolžnosti bolje v glavo ubil, in opustil druge posle, da se mu ne bo treba izgovarjati — s pozabljivostjo!

— (*Novi zvonovi v Polji*), kakor se „Novicam“ poroča, so res izvrstno delo Hilcerjevo; hvala je enoglasna.

— (*Slovensko gledališče.*) Zadnja predstava „Zapravljivca“ je bila po vsem odlična, a le slabo obiskana. Gospodičina Podkrajšekova, katera šteje nalogo „Cheristane“ med najboljših eno, nas je res očarala, gospod Schmidt, dasiravno je komaj ozdravel po hudi bolezni, je igral z navdušenostjo, gospod Nolli je berača predstavljal po vsem razumno brez pretiranja, in komični par gospodična Piskarjeva in gospod Kajzelj sta vzbudila sila smeha. Dober je bil tudi gosp. Šušteršič, gosp. Paternoster pa se nam je zde za Francoza premalo gibčen. Občinstvo je ploskalo igri in igralcem, pa tudi vojaška godba zasluži javno pohvalo. — Prihodnja in zadnja redna predstava bo velikonočni pondeljek, potem se začne benefice.

— (*Poslano.*) Častitim p. n. volilcem za deželni zbor v Postojnsko-Planinsko-Senožško-Loško-Bistriškem volilnem okraji! Odgovarjaje na velečenjena vprašanja od raznih strani se usojam izjaviti, da sem z ozirom na zdanje razmerno volilnega gibanja prevzel ponujeno mi kandidaturo za izprazneno mesto deželnega poslanca, ter pristavljam, da si bodem štel v posebno čast, sprejeti poslanstvo iz Vašega okraja, slovečega po vrlih slavjanskih narodnjacih.

V Ljubljani 23. dan marcija 1875.

Peter Grasselli.

Rusovski lan je družba kmetijska dobila. Gospodarji, ki so ga naročili, naj pridejo hitro po-nj; mernik velja po všteti državni podpori le 4 gold.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Cesar bo odpotoval v Dalmacijo 1. aprila in se vrnil nazaj še le 12. maja. V Benedkah se bo sešel z Laškim kraljem. Razen velikega števila generalov spremljala ga bosta Andrassy in Chlumecy.

— Državni zbor je prenehal čez praznike, sprejemši postavbo o opravičnem sodišči in starokatoličanih ter volivši poslance za delegaciji. Voljeni so bili: Za Kranjsko dr. Schaffer in njega namestnik dr. Razlag, — za Goriško: Coronini in Winkler, — za Tržaško: Teuschel in Porenta, — za Istro: Franceschi in Vidulić, — za Štajersko: Rechbauer, Walterskirchen in Carneri, — za Koroško: Ritter in dr. Egger.

— Na znano interpelacijo Hohenwartovo zaradi volitev v kupčijsko zbornico Kranjsko je odgovoril ministar Banhansa namestnik vitez Chlumecy tako, kakor se odgovarja otrokom in nemislečim ljudem. Rekel je z nekako ironijo, da je „samo“ 41 protestov veljavnih. Ali res misli, da mu je to kdo verjel? Ne, ne 41 goljufij in sleparij se je zgodilo, vsa volitev je bila sleparija. Ko bi nam bilo za število, bi ne bili podali ministru 103 protestov, marveč tisuče bi jih bili lahko nabrali. — Zanimiv je v tem odgovoru posebno stavek, da bodo volitve veljavne ostale, naj že bo izid vpeljanih sodnijskih preiskav kakoršen koli. —

Česka. — Narod česki je res junašk narod. Pri zadnjih volitvah za deželni zbor so zmagali staročeski kandidati proti mladim in ustavovercem povsod — izvzemši dva okraja, kjer sta bila voljena 1 mladočeh in 1 ustavoverec. Slava Čehom!

Popravek. V zadnjem listu „Novic“ na strani 91 naj se povsod namesti Materijske okolice bere Matenjske okolice.